

STORTINGET

Representantforslag 7 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Heidi Greni, Willfred Nordlund og Ole André Myhrvold

Dokument 8:7 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Heidi Greni, Willfred Nordlund og Ole André Myhrvold om å styrke finansieringsordningene for etablering av sykehjem, omsorgsboliger og dagaktivitetstilbud

Til Stortinget

Bakgrunn

Tilskuddsordningen for sykehjem og omsorgsboliger ble etablert av den rød-grønne regjeringen med grunnlag i erfaringene med lignende tilskuddsordning under Handlingsplan for eldreomsorgen (1998–2001), samt framskrivninger og vurderinger av behov i St.meld. nr. 25 (2005–2006) om framtidens omsorgsutfordringer. Stortinget vedtok gjennom behandlingen av Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg, jf. Innst. 477 S (2012–2013), å videreføre investeringstilskuddsordningen i Husbanken til heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger. Tilskuddet dekker fra 2014 i gjennomsnitt 50 pst. av anleggskostnadene (45 pst. til omsorgsbolig og 55 pst. til sykehjem).

I kommuneproposisjonen 2017 varslet regjeringen Solberg at den i forslag til statsbudsjett for 2017 ville endre tilskuddsordningen til kun å gjelde netto tilvekst av heldøgns plasser. I statsbudsjettet for 2017 gjorde regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet med støttepartiene Kristelig Folkeparti og Venstre endringer i ordningen for investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjem. Fra 2021 vil det være krav om netto tilvekst for å få tildelt tilskudd. Denne ordningen skal gradvis innføres i 2017, 2018, 2019 og 2020. Om lag 20 pst. av til-

sagnsrammen i 2017 skal forbeholdes plasser som gir netto tilvekst. Denne andelen skal økes til henholdsvis 40, 60 og 80 pst. de neste årene. Senterpartiet gikk imot endringen og foreslo at investeringstilskuddet til heldøgns sykehjems- og omsorgsboliger skulle likebehandle nybygg og oppgradering og modernisering av eksisterende bygningsmasse.

Under Handlingsplan for eldreomsorgen (1998–2001) ble eneromsreformen gjennomført, og halvparten av landets sykehjemsplasser ble enten nybygd eller fullmodernisert.

På oppdrag fra Kommunenes Sentralforbund (KS) har Rambøll kartlagt og vurdert eksisterende boliger og institusjoner til pleie- og omsorgsformål. Målet har vært å skaffe mer kunnskap om den kommunale boligmassen bygget før 1998. Rapporten baserer seg på et anslag om at det på landsbasis er omtrent 13 300 omsorgsboliger og 24 000 institusjonsplasser som er oppført før 1998 og i dag inngår i heldøgns omsorg. Kartleggingen viser at omtrent halvparten av eldreboliger og plasser til heldøgns omsorg i norske kommuner har en brukbar tilstand. Videre viser kostnadsberegningene at det vil koste kommunene omtrent 37 mrd. kroner å modernisere resterende bygningsmasse som brukes til heldøgns omsorg til et tilfredsstillende, funksjonelt nivå (KS februar 2017).

Vedlikeholdskostnader er ikke regnet med i kostnadsoverslaget, og Rambøll skriver i sin rapport:

«Praksisen i flere kommuner er (...) å spare penger gjennom å begrense vedlikeholdet og bruke bygningen til den må rives, for deretter å bygge nytt. Eventuelt gjennomgår de eldre bygningene en totalrehabilitering og/eller omdisponeres. Praksisen gjelder spesielt for institusjonsbygninger. På den andre siden er det flere i kommunens tekniske tjenester som ønsker økt vedlikehold

av bygningene, men som ikke får gjennomslag for dette i kommunens administrasjon eller hos politikere lokalt. Slik det er i dag gjør statlige føringer og insentiver at det lønner seg å bygge nytt, fremfor å ta vare på eksisterende bygningsmasse.»

Tall fra Husbanken viser at det i perioden fra 2008 til 31. oktober 2016 er gitt tilsagn om tilskudd til 13 494 heldøgns omsorgsplasser. Av disse er 5 790 plasser registrert med tiltak som gjelder renovering og utskifting (ifølge helse- og omsorgsminister Bent Høie i Stortingets spørretime 16. november 2016). I rapporten «Rom for omsorg» (november 2016), som er utgitt i et samarbeid mellom regjeringen og KS, oppgis det at det kan være behov for om lag 22 000 flere heldøgns omsorgsplasser fram mot 2030.

KS oppgir i forbindelse med Rambøll-rapporten (februar 2017) at:

«Kommunene er ulike og må kunne bruke ordningen fleksibelt både til kapasitetsøkning og til kvalitetsforbedring. Ikke alle kommuner vil trenge nettotilvekst på kort sikt, men de fleste kommunene har behov for rehabilitering. Da må tilskuddsordningene kunne brukes til rehabilitering. For kommuner med høy dekningsgrad på sykehjem og andre heldøgns omsorgstilbud er det ikke bare flere, men bedre plasser kommunen trenger for å løfte tjenestetilbudet. Kommunene trenger omsorgsplasser som møter dagens og fremtidens krav til standard og utforming. Kvalitetsheving av gamle omsorgsplasser er nødvendig, ikke på grunn av manglende vedlikehold, men fordi omsorgstjenester i dag krever en annen eiendomsmasse enn tidligere. Kombinert med knapphet på areal og tomter gjør dette at rehabilitering i mange tilfeller er mer aktuelt enn nybygg.»

Forslagsstillerne mener en moderne helse- og omsorgstjeneste vil kreve løpende vedlikehold, rehabilitering og oppgradering av heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger. Dette behovet vil snarere forsterkes enn svekkes i kommende tiår.

I dag knytter det seg disponeringsplikt til Husbankens tilskudd, hvor boligene skal benyttes til den målgruppen de opprinnelig er tenkt for, i 30 år (KS, februar 2017). Forslagsstillerne mener det på sikt er nødvendig å se på om denne ordningen er formålstjenlig i dagens helse- og omsorgstjeneste. Forslagsstillerne mener videre at en eventuell endring av ordningen må sikre at tilskudd felleskapet yter til et formål gjennom Husbanken, ved endring går til et sammenlignbart offentlig formål som kommer felleskapet og helse- og omsorgstjenesten til gode.

Forslagsstillerne mener kommunenes rammebetingelser må tilrettelegge for både å utvikle eksisterende bygningsmasse og å etablere ny. Behovet for nye plasser når de eldres andel av befolkningen øker, vil være stort. Disse plassene vil også kreve rehabilitering og vedlikehold. Forslagsstillerne mener derfor at Stortinget må sørge for å sette kommunene i stand til både å etablere

det nødvendige antall nye plasser og å rehabilitere og videreutvikle de eksisterende plassene. Det er etter forslagsstillerne syn samfunnsøkonomisk uklokt å straffe kommuner økonomisk når de velger å rehabilitere og oppgradere bygg.

Etablering og drift av dagaktivitetstilbud

Folkehelseinstituttet oppgir i folkehelse rapporten i 2015 at det har vært vanlig å anta at omtrent 70 000 personer, eller 1,4 prosent av befolkningen i Norge, lider av demens. Folkehelseinstituttet skriver videre at beregninger har vist at forventet økning i levealder i Norge vil føre til mer enn en fordobling i forekomst av demens fra 2006 til 2050, dersom aldersspesifikk utbredelse holder seg på dagens nivå (Sosial- og helsedirektoratet, 2007). Forslagsstillerne understreker at det alltid hefter usikkerhet ved slike prognoser. Likevel vet man med sikkerhet at andelen eldre i befolkningen vil øke betraktelig, og at det vil følge helseutfordringer med dette.

Forslagsstillerne mener at det å etablere dagtilbud for hjemmeboende personer med demens må sees på som en del av behandlingen av sykdommen og som et tiltak som kan bidra til å utsette behov for institusjonsplass. Dagaktivitetstilbudene avlaster også pårørende. Stortinget har vedtatt at kommunene skal ha plikt til å gi et dagaktivitetstilbud til mennesker med demens, og at dette skal være på plass innen 2020. I regjeringens forslag til statsbudsjett for 2016 ble det lagt til rette for 1 200 nye dagaktivitetsplasser til personer med demens, tilsvarende om lag 71 mill. kroner. I statsbudsjettet for 2017 ble det lagt til rette for om lag 750 flere dagaktivitetsplasser til personer med demens, tilsvarende om lag 45 mill. kroner. I sitt svarbrev til helse- og omsorgskomiteen av 28. mars 2017 i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:51 S (2016–2017), jf. Innst. 278 S (2016–2017), viste helse- og omsorgsminister Bent Høie til tilskuddsordningen for etablering og drift av dagaktivitetsplasser for hjemmeboende personer med demens. Tilskuddet er utnyttet i mindre grad enn forutsatt. Behovet er 9 200 plasser, mens det ved utgangen av 2016 var 2 984 plasser i drift. I 2017 er det lagt til rette for 750 flere plasser. Ved full utnyttelse av rammen for 2017 gjenstår det et antatt behov for 5 466 flere plasser fram til 2020.

Kommunene kan selv vurdere hvordan tilbudene skal organiseres og lokaliseres. Åpningstider, transport og aktivitetsinnhold må kommunene selv ta stilling til. Tilskuddet fra staten skal dekke utgifter knyttet til den daglige driften av dagaktivitetstilbudet. Tilbudet dekker i gjennomsnitt ca. 30 prosent av kostnadene for etablering og drift av en dagaktivitetsplass. Satsen per år er i 2017 73 260 kroner for en hel plass.

Forslagsstillerne viser til at Stortinget ved behandlingen av finansinnstillingen, jf. Innst. 2 S (2016–2017), fattet følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å stimulere til en raskere oppbygning av dagtilbudet for demente innen lovkravet trer i kraft fra 2020.»

Vedtaket har bakgrunn i et vedvarende underforbruk av tilskuddsmidlene Stortinget har bevilget til utbygging av dagaktivitetsplasser. Forslagsstillerne viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Anne Tingelstad Wøien og Heidi Greni om en forpliktende opptrappingsplan for etablering av dagaktivitetstilbud for hjemmeboende personer med demens (Dokument 8:53 S (2014–2015), jf. Innst. 221 S (2014–2015)). Disse representantene fremmet forslag om at det i Demensplan 2020 skulle fastsettes en forpliktende plan for og et mål om at alle hjemmeboende personer med demens som har et slikt behov, skal ha et tilbud om dagaktivitetsplass innen 2017. Dette forslaget fikk ikke flertall, men det ble enstemmig vedtatt å fastsette en plikt for kommunene til å gi et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens, gjeldende fra 1. januar 2020.

Utbyggingstakten til nå innebærer at man vil være langt unna et mål om at alle hjemmeboende personer med demens som har behov for et dagaktivitetstilbud, får et slikt tilbud innen januar 2020. Det er derfor avgjørende at det gjøres forbedringer i finansieringsordningen. Forslagsstillerne mener at tilskuddet til etablering og drift av dagaktivitetsplasser bør heves til 50 prosent.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at investerings-tilskuddet til heldøgns sykehjems- og omsorgsboliger likebehandler nybygg og oppgradering og modernisering av eksisterende bygningsmasse.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å heve tilskuddssatsene for etablering og drift av dagaktivitetsplasser til 50 prosent.

10. oktober 2017

Kjersti Toppe

Heidi Greni

Willfred Nordlund

Ole André Myhrvold

